

Grundlagsutskottets betänkande 1/1995 rd

Vilande förslag om att stadganden om kulturell autonomi för samerna skall tas in i Regeringsformen för Finland och i annan lagstiftning från 1994 års riksdag

Riksdagen remitterade den 19 april 1995 förslaget om att stadganden om kulturell autonomi för samerna skall tas in i Regeringsformen för Finland och i annan lagstiftning (RP 248/1994 rd), som godkändes att vila vid 1994 års riksdag, till grundlagsutskottet för beredning.

Utskottet har hört lagstiftningsrådet Veli-Pekka Viljanen vid justitieministeriet, riksdagens generalsekreterare Seppo Tiitinen, ordföranden för Finlands ILO-delegation, avdelningschef Matti Salmenperä, docenten Lauri Hannikainen, professor Mikael Hidén, professorn Antero Jyränki och professorn Ilkka Saraviita.

Med anledning av ärendet gjorde utskottet ett studiebesök i Enare, Utsjoki och Enontekis den 9—11 maj 1995. I resan deltog tolv utskottsmedlemmar samt lagstiftningsrådet Eero J. Aarnio från justitieministeriet och professor Ilkka Saraviita. Under resan frågade utskottet ut företrädare för samedelegationen, Enare kommun, Sodankylä kommun, Utsjoki kommun, Enontekis kommun, Vuotso byalag, delegationen för sameärenden samt representanter för skoltarnas och lokalbefolkningens föreningar och organisationer. Utskottet fick också ta del av lokalbefolkningens synpunkter på saken.

Enligt lagförslaget skall det i regeringsformen stadgas om kulturell autonomi för samerna inom deras hembygdsområde. Dessutom föreslås en sametingslag och en lag om ändring av lagen om användning av samiska hos myndigheter. I sitt betänkande nr 17 från 1994 års riksdag motiverar grundlagsutskottet varför det tillstyrkte förslagen. Utskottet förordar fortfarande förslaget och åberopar samma skäl.

Den föreslagna nya 51 a § i regeringsformen har karaktären av en förklaring att samerna som urfolk har rätt till kulturell autonomi i sin hembygd när det gäller deras språk och kultur. De övriga förslagen kan godkännas beroende av om regeringsformen kompletteras i överensstämmelse med det vilande lagförslaget eller inte. Det första lagförslaget måste på grund av 73 § 3 mom.

riksdagsordningen antas med två tredjedels majoritet. De två andra förslagen kan godkännas med normal röstövertikt.

Det är helt motiverat att lyfta upp den reglering som ingår i förordningen om delegationen för sameärenden på lagnivå med hänsyn till bland annat sametingets uppgifter. Sametinget skall representera samerna i frågor som gäller den kulturella autonomin, till exempel samernas språk och tillgången på tjänster på samiska.

Utskottet framhåller att reformen inte medför några ändringar i rätten att utöva till exempel renskötsel, jakt och fiske inom de traditionella sameområdena. Näringsrättigheterna kommer alltså att regleras genom gällande speciallagar. Om näringsrättigheterna hade reglerats på nytt hade det medfört speciella problem med till exempel äganderätten till mark och ensamrätten. Utskottet har den uppfattningen att reformen inte avser att omstrukturera de gällande näringsrättigheterna.

Under den förra riksdagen ändrades på förslag av grundlagsutskottet 10 § i förslaget till sametingslag så att sametinget skall ha minst tre ledamöter — och inte två som regeringen föreslog — från varje kommun inom samernas hembygdsområde. Ändringen infördes dock inte i 38 § om fastställande av valresultatet. Av de två paragraferna anger 10 § grundregeln beträffande sametingets sammansättning medan 38 § skall ses som en garanti för att sametinget får den sammansättning som föreskrivs i 10 §.

Lagförslagets 10 och 38 §§ motsäger varandra på ett sätt som inte är förenligt med allmänna lagstiftningsprinciper. I 73 § 2 mom. riksdagsordningen stipuleras att ett vilande lagförslag skall ”godkännas med oförändrat sakinnehåll eller förkastas”. Vad gäller kravet på oförändrat sakinnehåll framhöll regeringen i berörda proposition att eventuella tekniska fel i ett lagförslag kan rättas till och föräldrade hänvisningar och ikraftträdelsestadgandet ändras (RP 254/1984 rd).

Grundlagsutskottet framhöll för sin del att begreppet "oförändrat sakinnehåll" bör tolkas mycket snävt och att ett förslag kan ändras bara när det är ostridigt att en ändring inte kan ha någon som helst inverkan på sakinnehållet (GrUB 12/1986 rd).

Det är i detta fall ostridigt att den förra riksdagen vid den avgörande behandlingen av lagens innehåll ville att sametinget skall ha minst tre ledamöter från varje kommun inom samernas hembygdsområde. På den punkten framgår lagstiftarens avsikt entydigt av 10 §, som riksdagen gett en annan lydelse än i propositionen. Att 38 § samordnas med 10 § överensstämmer således med det sakinnehåll som lagstiftaren avsett. Utskottet menar följaktligen att begreppet "oförändrat sakinnehåll" i 73 § 2 mom. riksdagsordningen inte utgör något hinder för att justera 38 § i överensstämmelse med 10 §.

Helsingfors den 30 maj 1995

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Håkämies, vice ordföranden J. Koskinen, medlemmarna Itälä, Jäätteenmäki, Kallio, H.

Utskottet föreslår vördsamt

att lagförslagen skall godkännas, men att 38 § 1 mom. i det andra lagförslaget, utan att lagförslagets innehåll i sak ändras, godkänns sålydande:

38 §

Fastställande av valresultatet

De 21 personer som vid valet har fått det största antalet röster blir valda till ledamöter i sametinget, förutsatt att bland dessa finns minst tre kandidater från varje kommun inom samernas hembygdsområde. Om det inte finns tre kandidater från någon av dessa kommuner blir de tre kandidater valda från dessa kommuner som erhållit det största antalet röster.

Koskinen, Kurola, J. Leppänen, Nikula, Prusti, Puhjo och Rantanen samt suppleanterna Juurola och Vanhanen.

Reservation

Jag kan inte godkänna det vilande lagförslaget om att stadganden om kulturell autonomi för samerna tas in i Regeringsformen för Finland och i annan lagstiftning. Jag anser att lagförsla-

gen medför större ojämlikhet och onödiga konflikter inom lokalbefolkningen om de godkänns. På grundval av det ovanstående föreslår jag

att lagförslagen skall förkastas.

Helsingfors den 30 maj 1995

Osmo Kurola